

ЛЕКЦІЯ №1

Тема: «Допризовна підготовка - складова частина підготовки молоді до служби у збройних силах України»
з дисципліни “Допризовна підготовка”
для студентів 5 курсу факультету фізичного виховання
(спеціаліст)

ПЛАН

1. Значення допризовної підготовки.
2. Загальна мета та завдання допризовної підготовки.
3. Державні документи з допризовної підготовки.
4. Зміст курсу «Допризовна підготовка».
5. Характеристика складових допризовної підготовки.

1. Значення допризовної підготовки

Допризовна підготовка - складова частина державної системи підготовки молоді до служби у Збройних Силах України. Вона ввібрала в себе все передове, цінне, що існує в історичному досвіді виховання молодого покоління.

Ще в слов'янських племенах юнаки проходили вишкіл у «лісових школах», які знаходилися за межами поселень. В період Київської Русі військова підготовка здійснювалася в «будинках молоді» («мужских домах»), в школах при монастирях, на князівських дворах. Запорізька Січ виховувала 10-18 річних дітей загиблих козаків у сирітських школах, де вони проходили військове навчання.

Бойовий вишкіл юнаків здійснювався в національно-патріотичних організаціях, розквіт діяльності яких припадає на першу третину ХХ століття. Це такі товариства як «Січ», «Луг», «Пласт», які підготували старшинський склад для Українських січових стрільців та Української повстанської армії.

В роки Другої світової війни допризовна підготовка в СРСР охоплювала майже всю учнівську молодь, що дозволяло за короткий час готувати для фронту молодь, яка успішно оволодівала основами військової справи.

В 1962 р. в СРСР було припинено військове навчання у середніх навчальних закладах, що негативно вплинуло на підготовку молоді до військової служби. Тому в 1967 р., у зв'язку зі скороченням терміну служби у Збройних Силах СРСР, було поновлено проведення початкової військової підготовки молоді.

У США, незважаючи на відсутність загального військового обов'язку, діє закон про розвиток освіти з метою національної оборони країни, за яким підготовка юнаків для сухопутних сил, флоту й авіації ведеться у середніх школах. Крім того, діють так звані молодіжні піхотні батальйони, куди приймають юнаків від 15 років, офіцерські тренувальні корпуси юніорського резерву, де проводяться заняття за спільною програмою школи та армії. Для американських школярів організуються військово-спортивні ігри, змагання, відвідування гарнізонів, походи на військових кораблях тощо.

У Німеччині воєнізовані організації молоді охоплюють понад один мільйон юнаків.

В Україні допризовна підготовка проводиться на основі Закону "Про загальний військовий обов'язок і військову службу", в якому зазначено: "Оборона країни від збройної агресії належить до найважливіших функцій держави і є справою всього народу України. Захист України - конституційний обов'язок кожного її громадянина".

Від Радянського Союзу Україна у спадок отримала Збройні Сили чисельністю 750

тис. чоловік. На сьогоднішній день в результаті скорочень в армії Збройні Сили України налічують 350 тис. чоловік. А за останніми даними скорочення військовослужбовців дійде до 290-300 тис. чоловік.

В той же час, для захисту країни необхідно 12-15% її боєздатного населення. Для України це близько 8-10 млн. чоловік. Отже, досягнення такої кількості боєздатного населення можливе лише через здійснення допризовної підготовки у навчальних закладах.

На Львівщині, згідно статистичних даних, щороку 80 тис. юнаків досягають призовного віку. Однак у лави Збройних Сил іде лише 4 тис. чоловік. Інші або отримують відстрочку (15%), або не можуть проходити службу за станом здоров'я (30%) чи в зв'язку з віроісповіданням (10%) тощо.

За відношенням до загального військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії:

допризовники - особи, які проходять допризовну підготовку перед припискою їх до призовних дільниць;

призовники - особи, які приписані до призовних дільниць;

військовослужбовці - особи, які проходять військову службу;

службовці за призовом - особи, які проходять альтернативну /невійськову/ службу;

військовозобов'язані - особи, які перебувають у запасі;

невійськовозобов'язані - особи, які не взяті на військовий облік, або зняті з нього, в тому числі переведені в запас чи відставку.

Із допризовниками і призовниками проводиться робота, зв'язана з підготовкою їх до військової служби, яка передбачає:

допризовну підготовку юнаків;

підготовку призовників з військово-технічних спеціальностей;

підготовку до вступу у вищі заклади військової освіти;

підготовку студентів вищих навчальних закладів за програмою офіцерів запасу;

фізичну підготовку;

лікувально-оздоровчу роботу;

підвищення рівня загальноосвітньої підготовки;

вивчення державної мови;

патріотичне виховання.

2. Загальна мета та завдання допризовної підготовки

Допризовна підготовка /ДП/ складається з навчання та військово-патріотичного виховання молоді, має на меті підготовку юнаків до проходження строкової військової служби у Збройних Силах та інших військових формуваннях України, засвоєння ними початкових знань а військової справи, медико-санітарної підготовки і цивільної оборони, фізичне загартування, формування психологічної готовності до військової служби, виховання почуття патріотизму. Допризовна підготовка є обов'язковим державним предметом.

У процесі навчання з допризовної підготовки юнаки повинні:

1. Усвідомити положення Конституції України про захист Батьківщини, Закон України 'Про загальний військовий обов'язок і військову службу').

2. Усвідомити призначення Збройних Сил та інших військових формувань України, їхні характерні особливості.

3. Засвоїти основи цивільної оборони, військової справи і медико-санітарної підготовки.

4. Набути психологічної готовності до військової служби, щоб після призову якнайшвидше оволодіти програмою підготовки молодого солдата.

Вирішення цих завдань покладено в основному на навчально-виховні заклади, де склалася і діє впорядкована система підготовки молоді до військової служби. Ця система має цілеспрямований характер:

по-перше, учні оволодівають системою військових знань, здобувають навички та вміння в обсязі відповідної програми;

по-друге, у майбутніх захисників Вітчизни формуються почуття патріотизму, відповідальності за виконання військового обов'язку, дисциплінованість, моральні та військово-статутні норми поведінки, повага до військової спеціальності та інші моральні й бойові якості;

по-третє, юнаки розвиваються розумове та фізично відповідно до вимог майбутньої військової діяльності та умов служби;

по-четверте, активізується психологічне загартування молоді, виробляються внутрішня готовність до подолання труднощів військової служби, емоційно-вольова стійкість, позитивне ставлення до військова! спеціальності та інші необхідні воїну якості.

Допризовна підготовка є складовою частиною підготовки юнаків допризовного і призовного віку до строкової військової служби.

У ході допризовної підготовки молодь набуває військових знань і практичних навичок в обсязі підготовки молодого солдата. Допризовна підготовка включає військову, прикладну фізичну, медико-санітарну, психологічну підготовку та підготовку з цивільної оборони і проводиться викладачами допризовної підготовки в школах, гімназіях, ліцеях, інших загальноосвітніх закладах, починаючи а передвипускного класу, а також у професійних навчально-виховних та видих навчальних закладах 1 рівня акредитації в період здобуття загальної середньої освіти відповідно до програми ДПЮ.

Юнаки, які не пройшли допризовної підготовки у зазначених навчальних закладах, не атестовані або дістали незадовільну оцінку з цього предмета, після Їх закінчення і перед призовом на строкову військову службу під керівництвом органів місцевого самоврядування проходять допризовну підготовку в оборонно-спортивних оздоровчих таборах з відривом від виробництва, а у воєнний час - на навчально-польових зборах, на підприємствах, в установах і організаціях.

3. Державні документи з допризовної підготовки

Підготовка молоді до військової служби проводиться на основі Конституції України і програмних державних документів у галузі військового будівництва.

В організації допризовної підготовки в навчально-виховному закладі користуються такими основними документами:

Закон України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу";

"Положення про допризовну підготовку юнаків";

Програма допризовної підготовки;

Інструкція МВС України "Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної зброї, боєприпаси і вибухових матеріалів";

Рекомендації щодо обладнання та вдосконалення навчальної бази з фізичної та допризовної підготовки молоді.

Закон України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (прийнятий Верховною Радою України 25 березня 1992 р.) -важливий державний акт, на базі якого проводиться допризовна підготовка. Він розкриває суть загального військового обов'язку, визначає зміст підготовки молоді до військової служби, порядок призову на строкову службу та її проходження, принципи комплектування Збройних Сил України і підготовки для них резервів. У законі визначені також обов'язки державних і громадських органів щодо підготовки молоді до військової служби. Вони повинні суворо дотримуватися Закону України, керуватися його положеннями для підготовки молоді до виконання обов'язку захисту Вітчизни, вживати заходів для підвищення ефективності військового навчання, військово-патріотичного і фізичного виховання молоді, поліпшення рівня допризовної підготовки.

"Положення про допризовну підготовку юнаків" затверджено Указом президента України за № 95/94 від 16.03.1994 р. У ньому визначені Заходи на виконання вимог Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" стосовно допризовної підготовки. Наголошується, що вона є складовою частиною підготовки юнаків допризовного і призовного віку до строкової військової служби. В результаті цієї підготовки молодь набуває військових знань і практичних навичок в обсязі програми молодого солдата.

Керівництво допризовною підготовкою здійснює Міністерство оборони України за участю відповідних міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади.

У Положенні перелічуються заходи для організації і керівництва допризовною підготовкою, по їх здійснюють оперативні командування, військові комісаріати. Міністерство освіти України та інші міністерства і центральні органи державної виконавчої влади, у віданні яких є навчальні заклади, а також місцеві органи освіти разом з іншими органами місцевого самоврядування та керівниками навчальних закладів.

У розділі "Викладачі допризовної підготовки" сформульовано вимоги до викладача допризовної підготовки, його службові обов'язки, порядок добору та призначення на посаду, підвищення кваліфікації, оплати праці та забезпечення військовою формою одягу.

У Положенні визначається також порядок організації та проведення допризовної підготовки в навчально-виховних закладах, її матеріально-технічне забезпечення та контроль за її здійсненням.

Програма допризовної підготовки - важливий документ, в якому визначено зміст і завдання курсу допризовної підготовки в навчальних закладах, основи її планування та проведення, її розроблено Міністерством освіти України спільно з Головним управлінням освіти Міністерства оборони та Управлінням підготовки Сил штабу ЦО України.

У пояснювальній записці до програми визначено загальну мету й завдання допризовної підготовки, виділено основні розділи навчального плану, а саме:

- військова підготовка (Збройні Сили України, Статути ЗС України. стрійова, вогнева і тактична підготовка, основи військової топографії і туризму),
- прикладна фізична підготовка;
- медико-санітарна підготовка;
- цивільна оборона;
- психологічна підготовка.

Визначено загальний обсяг допризовної підготовки, основні форми проведення занять, порядок проведення контрольних занять, особливості організації занять та норми оцінок якості знань, умінь, навичок учнів.

Кожний розділ програми включає навчальні та виховні завдання. методичні рекомендації, назви тем і зміст занять.

Додатки до програми визначають нормативи з військової, прикладної фізичної, медико-санітарної підготовки та цивільної оборони, окремі положення курсу стрільб із стрілецької зброї та розрахункові норми забезпечення навчально-виховних закладів озброєння, належним майном, літературою й наочним приладдям.

Інструкцію "Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної зброї, боєприпасів і вибухових матеріалів" затверджено наказом Міністра Внутрішніх Справ України № 622 від 21 серпня 1998 р. Вона визначає:

- порядок отримання, реєстрації та перевезення навчальної зброї, малокаліберних гвинтівок і боєприпасів до них;
- порядок обліку, видачі та виносу навчальної зброї і боєприпасів;
- охорону та зберігання навчальної зброї і боєприпасів;
- контроль за обліком і зберіганням навчальної зброї, малокаліберних гвинтівок і боєприпасів до них;
- ремонт та списання навчальної зброї, малокаліберних гвинтівок та боєприпасів до них;
- зразки документів про зберігання зброї та боєприпасів.

Рекомендації щодо обладнання та вдосконалення навчальної бази з фізичної та допризовної підготовки. Рекомендації мають допомогти директорові та викладачу допризовної підготовки навчального закладу у створенні необхідної навчально-матеріальної бази, яка б забезпечила якісне виконання навчальної програми.

Вказані керівні документи дають змогу спланувати навчально-виховний процес у навчальному закладі так, щоб забезпечити високу якість підготовки юнаків до військової служби у Збройних Силах України; прищепити їм любов до армії України, гордість за незалежність своєї Вітчизни, постійну готовність до її захисту.

4. Зміст курсу «Допризовна підготовка»

Курс «Допризовна підготовка» включає в себе лекції, семінарські і практичні заняття та самостійну роботу.

Завдання курсу:

1. Оволодіти знаннями з усіх розділі ДП.
2. Оволодіти методикою викладання курсу ДП в навчальних закладах.
3. Удосконалити показ техніки виконання прийомів з усіх розділів ДП.
4. Оволодіти методикою навчання техніки виконання прийомів з усіх розділів ДП.

5. Характеристика складових допризовної підготовки

Статути Збройних Сил України забезпечують норми поведінки між військовослужбовцями, їх права та обов'язки.

Стройова підготовка вдосконалює вміння володіти своїм тілом, загартовує волю, виховує дисциплінованість, уважність, спостережливість, наполегливість.

Стройова підготовка охоплює: поодинокі стройове навчання без зброї та з нею, стройове узгодження підрозділів п пішому порядку та на машинах, стройові огляди підрозділів.

Вогнева підготовка передбачає: приготування до стрільби і ведення вогню з автомата; неповне розбирання і складання автомата; чищення і змащування каналу ствола автомата; спорядження магазину патронами; виконання третьої вправи зі стрільби з малокаліберної гвинтівки; виконання першої вправи з метання ручних гранат.

Тактична підготовка передбачає: виявлення цілей, визначення їх місцезнаходження відносно орієнтирів, доповідь про результати спостережень; пересування на полі бою; вибір місця для стрільби (спостереження), копання окопу для стрільби з автомата лежачи; встановлення окремої протитанкової міни; виконання другої вправи з метання протитанкової гранати.

З основ військової топографії ведеться робота по: визначенню сторін горизонту за компасом, сонцем і годинником; визначенню магнітного азимута на вказаний предмет за компасом і напрямку за заданим магнітним азимутом; руху за азимутом.

Прикладної фізичної підготовки оцінюється за наступними нормативами: підтягування; біг 100 м; крос 3000 м, метання гранат на дальність; марш-кидок на 5 км; комплексна силова вправа; подолання смуги перешкод.

Цивільна оборона включає в себе: одягання засобів індивідуального захисту органів дихання і шкіри користування пошкодженим протигазом у зараженій атмосфері; підготовка до роботи та робота з приладами радіаційної й хімічної розвідки і дозиметричного контролю; порядок проведення часткової санітарної обробки.

Медико-санітарна підготовка передбачає формування навичок: тимчасового втамування кровотечі; розгортання індивідуального перев'язочного пакета і накладання пов'язки; надання першої медичної допомоги при переломах кінцівок; підготовки шприц-тюбика для введенню антидота.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Допризовна підготовка: Підруч. для 10-11 кл. / Конотопенко Я.І., Томчук М.І., Крамаренко Ю.В. та ін.; За ред. М.І.Томчука.– К.: “Вежа”, 1998.– 448 с.
2. Конжиев Н.М. Система военно-патриотического воспитания в общеобразовательной школе.- М.: Педагогика, 1986.- 144 с.
3. Конотопенко Я.І., Томчук М.І., Тульчинський І.П., Шевченко В.В. Допризовна підготовка: Навально-методичний посібник/ За ред. Я.І.Конотопенка, М.І.Томчука.К.:ІЗМН, 1998.- 392 с.
4. Організація та методика допризовної підготовки. Навчально-методичний посібник для викладачів допризовної підготовки та студентів / Конотопенко Я.І., Томчук М.І., Крамаренко Ю.В. та ін.; За ред. Я.І.Конотопенка, М.І.Томчука. – К.: “Вежа”, 1996. – 416 с.
5. Військово-патріотичне виховання допризовників: Методичні рекомендації/ Укл. М.Д.Зубалій.- К.: ІЗМН, 1998.- 60 с.